

Dziecko poznaje świat, dzięki rozumieniu mowy, a umiejętność mówienia pozwala mu wyrazić swoje spostrzeżenia, pragnienia i uczucia. Podstawową wiedzę o tym, jak rozwija się mowa dziecka powinien posiadać każdy rodzic, aby umiejętnie kierować jej rozwojem.

OKRES MELODII - OD URODZENIA DO 1 ROKU ŻYCIA

Początkowo dziecko komunikuje się z otoczeniem za pomocą krzyku, po którym można rozpoznać jego potrzeby.

Około 7-8 miesiąca życia dziecko zaczyna reagować na mowę, doskonale rozróżnia melodię mowy, tzn. na podniesiony ton reaguje płaczem, a na mowę cichą, pieszczotliwą reaguje uśmiechem, jest zadowolone.

Około 10 miesiąca życia pojawiają się eholalie. W okresie tym dziecko zaczyna przejawiać tendencję do powtarzania własnych i zasłyszanych słów. Dziecko zaczyna kojarzyć wielokrotnie powtarzane dźwięki ze wskazywaniem odpowiedniej osoby lub przedmiotu.

Około 12 miesiąca życia dziecko zaczyna rozumieć, co do niego mówimy, reaguje na swoje imię, jest w stanie zrozumieć więcej niż samo potrafi powiedzieć. Pojawiają się pierwsze wyrazy wypowiedane ze zrozumieniem.

OKRES WYRAZU - OD 1 DO 2 ROKU ŻYCIA

Maluch rozumie o wiele więcej słów, wyrażeń i zdań, niż jest w stanie samodzielnie wypowiedzieć. W słowniku dziecka pojawiają się samogłoski, takie jak: a, u, i, e, zazwyczaj oraz spółgłoski: p, b, m, t, d, n, ś, ć, czasem ż, dż. Pojawiają się też onomatopeje, np. mu, chał-chał, miał, itp.

Pojawiają się wyrazy takie jak: mama, tata, papa, papu. Dziecko początkowo upraszcza budowę słów wymawiając pierwszą sylabę lub końcówkę wyrazu, np. miś-mi, daj-da, jeszcze-eszcze, zabacz-ać.

Między 14-15 miesiącem życia dziecka, następuje rozkwit wymawianych przez dziecko pojedynczych wyrazów. Jest to spowodowane burzliwym rozwojem ruchowym, jak i umysłowym dziecka. Dziecko zaczyna chodzić, następuje rozwój spostrzegania i pamięci dziecka, a także intensywne poznawanie otaczającego świata i nazywanie przez dziecko interesujących go przedmiotów, a także odgrywanie ich cech.

OKRES ZDANIA - OD 2 DO 3 ROKU ŻYCIA.

Między 2 a 3 rokiem życia następuje rozkwit mowy dziecka. Dziecko zaczyna budować zdania, początkowo są to zdania proste, które są złożone z dwóch, trzech wyrazów, następnie przechodzi w wypowiedzi dłuższe, cztero - pięcio wyrazowe. Pierwsze zdania są twierdzące, a następnie pojawiają się zdania pytające i rozkazujące. Dziecko używa przede wszystkim rzeczowników, czasowniki początkowo używane są w formie bezokolicznika. Przypadki są używane często niepoprawnie. Dziecko nie potrafi jeszcze wypowiadać poprawnie wszystkich głosek - głoski trudne, są zastępowane głóską łatwiejszą.

Dziecko słyszy błędnie wypowiedziane słowa i poprawia je. Świadczy to o różnicowaniu słuchowym prawidłowej, jak i nieprawidłowej wymowy słów. Na tym etapie mowa dziecka jest zrozumiała nie tylko dla najbliższych, ale także dla otoczenia.

W tym okresie dziecko wypowiada prawidłowo spółgłoski: p, b, m, f, w, k, g, h, t, d, n, l, oraz samogłoski ustne: a, o, u, e, y, i, a, czasem nosowe: ą, ę. Pod koniec tego okresu pojawia się: s, z, c, dz, które wcześniej było zastępowane przez dziecko: ś, ź, ć, dź.

OKRES SWOISTEJ MOWY DZIECKA - OD 3 DO 7 ROKU ŻYCIA.

Mowa w dalszym ciągu się rozwija, następuje rozwój artykulacyjny, wzbogaca się zasób słownictwa, rozwija się umiejętność budowania zdań złożonych. U czterolatków w dalszym ciągu występują zniekształcenia, ale w nieco mniejszym stopniu. Pojawiają się neologizmy.

Dziecko 3 letnie, potrafi porozumieć się z otoczeniem, jego mowa jest już w pewnym stopniu ukształtowana, jednak jej rozwój odbywa się w dalszym ciągu i często pojawiają się błędy. Dziecko trzyletnie powinno już wymawiać wszystkie samogłoski ustne i nosowe, spółgłoski: p, b, m, f, w, ś, ź, ć, dź, ń, k, g, h, t, d, n, l, ł, j. Pojawiają się również głoski takie jak: s, z, c, dz. Dziecko już umie wypowiadać większość z tych głósek poprawnie w izolacji, a w mowie potocznej zastępuje je zaś głoškami łatwiejszymi. Dziecko zmiękcza głoški: s, z, c, dz, sz, ź, cz, dź na głoški: ś, ź, ć, dź.

Najczęstsze błędy językowe pojawiające się u trzylatków, które mogą utrzymywać się do 5 roku życia, to:

- opuszczanie sylaby początkowej lub końcowej (zupa pomidorowa = zupa midolowa, lokomotywa - komotywa);

- przestawianie głosek w wyrazie (ławka = wałka);
- tworzenie nowych wyrazów (zadzwońić + telefonować = zatelefonić, żelazko = prasowaczka, oparcie krzesła = opieranka).
- głoska r może być wymawiana jako j lub l , ewentualnie jako ł ,
- zamiast f występuje często ch i odwrotnie.

Dziecko 4 letnie, potrafi już mówić o przeszłości i przyszłości. Zadaje mnóstwo pytań.

- utrwalają się głoski s, z, c, dz, dziecko nie powinno ich zamieniać na ich zmiękczone odpowiedniki ś, ź, ć, dź;
- głoski sz, ż, cz, dż dziecko może wymieniać na s, z, c, dz - jest to tzw. seplenienie fizjologiczne;
- pojawia się głoska r, choć jej brak nie powinien jeszcze niepokoić;
- może pojawić się tzw. hiperpoprawność związana z opanowaniem nowych, trudnych głosek np. zastępowanie głosek s, z, c, dz, przez sz, ż, cz, dż - np.: sztół, czukierek;

Dziecko 5 letnie, mowa dziecka w tym wieku powinna być zrozumiała a wypowiedzi dziecka wielozdaniowe

- dziecko potrafi już bezbłędnie powtórzyć sz, ż, cz, dż, choć w mowie potocznej mogą wciąż być zastępowane przez s, z, c, dz;
- głoska r powinna być już wymawiana, chociaż często pojawia się dopiero w tym okresie;
- wypowiedzi uwzględniają kolejność zdarzeń i zależności przyczynowo - skutkowe, są zwykle poprawne gramatycznie;
- dziecko potrafi wyjaśnić znaczenie słów, opisać cechy przedmiotów i możliwość ich zastosowania;
- dziecko chętnie poprawia innych i samego siebie, szukając prawidłowego brzmienia wyrazu;

Dziecko 6 letnie. powinno już prawidłowo wymawiać wszystkie głoski, oraz powinno mieć opanowane mówienie.

- powinno poprawnie wymawiać wszystkie dźwięki nawet te najtrudniejsze do opanowania czyli głoski sz, ż, cz, dż oraz r;
- umieć porównywać (odnajdywać różnice i podobieństwa) oraz klasyfikować przedmioty pod względem wielkości, kształtu, koloru, ciężaru, funkcji użytkowej
- dokonywać analizy i syntezy słuchowej wyrazów o prostej budowie fonetycznej (tzw. głoskowania)
- wyodrębniać głoski na początku, na końcu i w środku wyrazu

- samodzielnie wymyślać wyrazy rozpoczynające się na daną głoskę
- wyklaskiwać ilość sylab w wyrazie
- określać położenie przedmiotu względem otoczenia (nad, pod, obok, między, wewnątrz itp.)
- określać kierunek (do tyłu, na wprost, w bok itp.)

NORMY ROZWOJOWE

Normą rozwojową jest, jeśli dziecko w wieku:

0 -1 roku - komunikuje się z dorosłymi za pomocą krzyku, głuży, gaworzy, wymawia pierwsze wyrazy: mama, tata, baba, lala;

1 - 2 lat - Używa prawie wszystkich samogłosek, z wyjątkiem nosowych (ą, ę) oraz wymawia niektóre spółgłoski (p, b, m, t, d, n, k, ś, ź, ć dź, ch). Pozostałe zastępuje innymi. Wypowiada się jednowyrazowo: np.: kaczka - kaka, pomidor - midol;

3 lat - porozumiewa się prostymi zdaniami, wymawia wszystkie samogłoski i spółgłoski (p, pi, b, bi, m, mi, n, ni, f, fi, w, wi, t, d, n, l, li, ś, ź, dź, j, k, ki, g, gi, ch);

4 lat - wymawia głoski s, z, c, dz;

5 - 6 lat - wymawia głoski sz, ż, cz, dź, r;

7 lat - ma utrwaloną poprawną wymowę wszystkich głosek oraz opanowaną technikę mówienia.

Należy pamiętać, że każde dziecko rozwija się we własnym, swoistym tempie i niewielkie opóźnienia rozwoju mowy nie powinny być powodem do niepokoju. Stopień rozwoju mowy w danym momencie zależy od różnych czynników. Do najważniejszych należą psychofizyczny rozwój dziecka oraz wpływ środowiska. **Opóźnienia w pojawianiu się poszczególnych stadiów rozwoju mowy nie powinny przekraczać 6 miesięcy, jeżeli któryś z etapów rozwoju mowy opóźnia się koniecznie skonsultuj się z logopedą.**

Pomoc logopedy może być przydatna także w przypadku, gdy dziecko:

- rodzi się przedwcześnie z objawami wcześniactwa,
- manifestuje problemy neurorozwojowe,
- rozwija się wolno i nieharmonijnie,
- ma stwierdzone nieprawidłowe napięcie mięśniowe,
- późno podnosi główkę, późno siada i późno chodzi,

- ma lub miało kłopoty ze ssaniem, połykaniem, gryzieniem, żuciem,
- nieprawidłowo reaguje lub wcale nie reaguje na dźwięki otoczenia,
- mało gaworzy,
- jest mało aktywne głosowo,
- oddycha przez usta,
- uporczywie ślini się (nie kontroluje wycieku śliny),
- ma nieprawidłowo zbudowane narządy mowy między innymi język, podniebienie,
- zbyt długo było karmione butelką i ssie smoczek (ponad 6, 9 miesiąc życia),
- jest nadruchliwe lub apatyczne.